

ACC. N:R. L. 3740

Landskap: Skåne

Härad: Frosta Torva

Socken: Silvåkra

Uppteckningsår: 1933

Upptecknat av: Jacob Bergström

Adress: Vinkelgat. Skurup.

Berättat av: Jöns Jönsson

Född år 1865 i Gromb

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Uppteckningen rör Uttrotandet av råttor.

Da jag var barn miste jag min moder och levede upp
fostrad hos Anders Larsson i Silvåkra i ett torp
under prästgården. Denna Anders Larssons fader
kallade man Lars Ris och denne levde gift med
Doktra Hanna i Ekerlöf, i andra giftet. I byg-
naden i torpet i prästgården var en vagns-
frott utan dörrar. Där lade far = (fosterfar) in
virsäd och då man tröska med plejel tog det lång
tid innan säden blev uttröskad och en mängd
sätter inrästla sig på katten. En korsvirkes-
vägg var mellan frottens och kastallet - lervägg som
var försedd med påspikat länghalm, för att få

skriv endast på denna sida

12 s.

3740

att få lugnt i ledan. Då far kom nära bottnen märkte han att en smingd rättor måste finnas där. De hade gått under gätrådet och arlectet under grästensgolvet i ledan att golvet sjönk. Far sade till mor och mig: tag varandra en slas-ol och hjälp till att slå ihjäl rättor. Han hade sett i rätte hålen under gätrådet i väggen, så att de kunde icke komma in under kostalls golvet. Nu lyfte far upp nekus och slag och mor och jag slag. Men om alla blevo dödade vet jag ej. Somliga sökte komma upp mellan den frusnede halmen och väggen och blev där ihjälslagna. Sedan rätthuset var slut plöcha vi upp en hel potatiskorg fylld med döda rättor. Men nu kom stämnden. Tre hos då kort efter varandra och en hest dö. Orsaken kunde inte far utleta, men ansåg det räddigaste att söka sin stjuvmoor Doktor Raura i Everlov.

 LUNDS UNIVERSITET
 FOLKMINNESARKIV

2

2

ACC. N:R. 1 3740

Landskap: Skåne

Härad: Fosta

Socken: Silvåkra

Uppteckningsår: 1933

Upptecknat av: Jarol Begebronn

Adress: Chinkelgat. Skurup.

Berättat av: Jöns Jönsson

Född år 1865 i Vramb

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

3

Uppteckningen rör Åtboatandet av rättor.

Jag berättar för Doktor Hanna hur allt tillgätt.
Jag var omkring 10 år gammal. Doktor Hanna:
Seh, nej, så skulle ni inte ha utgjort, ty rättorna
äro guds skapade verk, de som allt annat. Derav
härleder sig utturen med djuren. Gör aldrig så
mera. Man skall inte nämna ordet rättor
så att de höra det, ty det är farligt. Man skall
hålla dem manseller. Nu skall jag giva dig
ett råd, följer du det blir du för alltid fri
från rättor. Du skall giva rättorna en orlov-
sedel och i denna uppsäga dem till avflytt-
ning och i papperet, hafvecht, lägges den en lösing

Skriv endast på denna sida!

3740

eller en 5 öring och instappar denna i ett råttkärl
och råttornas avflyttas. Penningen skall de ha i
löön för utfört arbete. Orlovsedelns innehåll:

Som jag inte har mer beak för ärade man-
seller, giver jag er detta belegg, och uppsäger
er till avflyttning och rekommenderar er
till det bästa. Vanns.

Som ovan anförts instoppes orlovsedel i ett rått-
kärl. Ni skulle kommit till mig i tide och
säht tid för råttorna, så hade ni inte behövt
slå ihjäl några och aturen med djuren
hade icke varit hänt. Huruvida jag följde
sädit kan jag icke säga, men jag hörde inte
till råttor mera.

4
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: *Skåne*Härad: *Torna*Socken: *Veleeröd*Uppteckningsår: *1933*Upptecknat av: *Jacob Bergström*Adress: *Nikoligatan, Skureup.*Berättat av: *Jöns Jönsson*Född år *1865* i *Tomte.*Uppteckningen rör *Altrotandet av sätts.*

De första åren jag blev gäst bodde jag än i Silvåkra, än i Veleeröd. Jag arrendera ett toft av Nämndemännen Ole Nilsson i Veleeröd och bodde där omkring tjugo år i Nämndemännens gård. Där var 20 tunnland odlat jord. Jag hade tillsyn över betesdjuren och i följd deraf lindrigare arrender. En mängd enebusk av gammal i gårdens och stengårdsgårdar. En hög sätts bog till mitt hus. Jag följde Doktors Hannas recept och blev fri från råttorna. Man kan tro vad man vill om receptet, men jag har själv provat att det medförde asyftad räkning.

3740

Samme berättelse.

Jag var omkring tolv år gammal och fick en
svår tandvärk. Jag gick till Doktra Slama
i Enverlöv och hon gav mig något i en tunn lapp
som jag skulle hålla vid tanderna. Det smaka
beckit. Doktra Slama: nu när du gif över
Klingevällsa, så spruta ut detta i ån, så
skall tandvärken försvinna. Så skedd och
tandvärken försvann, men vad som var
i lappen kan jag inte säga.

6
Mats Trubäck.

6

ACC. N:R. 3740

Landskap: Skåne

Härad: Torna

Socken: Veleeröd

Uppteckningsår: 1933

Upptecknat av: Jacob Bergström

Adress: Vinhelget, Skurup.

Berättat av: Jons Jönsson

Född år 1865 i Torsås.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Uppteckningen rör

Lytte.

Lytten kunna vara av olika slag. En kvinna i Skinninge Bendikta Nilsson har en värt på kinden stor som ett hallon och med samma format och färg. Hon säger: att hennes mor hade antagligen blivit slaget på kinden med ett hallonblår då hon var havande med henne. Hon är 73 år och född i Skivarps. Hon säger: Lytet kunde min mor ej ta bort, ty det uppstod inte förr, än jag var 25 år och hon var mor död. De 40 veckor som är havande skap, motsvarar 40 år. Kommer det ej före 40 år

Skriv endast på denna sida!

leli det beotes, ty efter 40 år är man fri från
 detta onda. Under teknad omtala detta för om-
 nämde Jöns Jönsson. Denne svarade: Detta kan
 lätt beotast. Jag her hört i all min tid, att
 följande beotemedel är effektivt. Den med
 lyte behäftade skall gå tiggande hört till en
 likbår i rummet, tagas den dödes hand och
 gnidas lyte med och sägas den dödes namn.
 J. sv. jag ber dig Nils Nilsson, tag detta
 lyte med dig i gravan, och tigg och gå sina
 färde och se liket mer och icke titta i
 den gravan, så tagas den dödes lyte med sig i
 gravan. Någon her seht, att det skulle vara
 lik av motsatt köor, men jag tror g att
 detta betyder något, huvudsaken är, att man
 stöyher lyte med den dödes hand och samtidigt
 uttalar den dödes namn.

ACC. N:R. 3740

Landskap: Skåne

Härad: Torna

Socken: Velebröd

Uppteckningsår: 1933

Upptecknat av: Jacob Bergström

Adress: Vinkelgat, Skusafr.

Berättat av: Jöns Jönsson

Född år 1865 i Ymnö.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Uppteckningen rör Liktoornar.

Då min pojke Magnus var tolv år gammal, f. 1891 i Velebröd, jag bodde då i Nåndestamens gård, han fick en mängd liktoornar på händerna. Jag tog ett vackert äpple och skar det i lika många skivor som antalet liktoornar och gned liktoornarne med detta d. v. s. skivorna. Sedan satte jag dem ihop till ett äpple och skulle lägga detta på ett bjälkhuvsud, tvössvirkeshus. Pojken följde efter och skulle se vart jag lade äpplet, ty han ville ha det. Jag observera inte att pojken kom efter. När jag lade äpplet på bjälkhuvsudet såg pojken: far far jag äpplet. Jag sade: jägga djävul, vad skulle du här.

Skriv endast på denna sida!

jag skulle icke ha utsoorat, hade allt gitt bra,
men i en hast kom jag ej att tänka på tygstrud
och göljden blev ett projekter blev för gån liti-
toarna, men jag fick dem istället för båda
händerna. En kväll sedan solen gått ned, tog
jag och räknade i handen lika många ärtor som
antalet liktoarna och gick bort och kasta dem i
en brun som jag sedan aldrig mer skulle
titta ^(ut) och samtidigt sed jag! här dränker jag
mina liktoarna och liktoarna gösvann.
Det har sagt, att den göste som tar vatten i
den brunen gav liktoarna, men om så är
förhållandet kan jag icke säga, men jag blev
emellertid kvitt liktoarna. Man skall
gå tigande efter solnedgången och utföradette,
och komma tigande hem igen. Min kvinna andras
vert jag varit om kvällen, men jag teg.

ACC. N:R. 3740

Landskap: Skåne

Härad: Torna

Socken: Ölsjö

Uppteckningsår: 1933

Upptecknat av: Jacob Bergström

Adress: Linnelgat. Skurup

Berättat av: Jöns Jönsson

Född år 1865 i Skurup

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Uppteckningen rör utrotandet av liktoonar.

Man kan också utrota liktoonar på följande sätt:

Om man ser att ett svin gnidit sig i ett före-
mål, skall man strypa liktoonerna på detta före-
mål på samma plats som svinet gnidit sig
och säga: jag tyckte där var riktigt, men där är
inte något och liktoonerna göt och her och försvinna.

Landskap: *Skåne*Härad: *Torna*Socken: *Stetevöd*Uppteckningsår: *1933*Upptecknat av: *Jacob Bergström*Adress: *Vinkelgatan, Skurup.*Berättat av: *Jöns Jönsson*Född år *1865* i *Vamb.*Uppteckningen rör *Utrotning av rättor.*

I min uppsatts om rättkriget glömde jag att
omtala, att rättorna skulle uppsägas till avflytt-
ning vid samma tid som gälde för uppsäg-
ning av tjänar. Penningen skulle vara lön åt
rättorna.

Jacob Bergström
efter uppgift av *Jöns Jönsson.*

Att uppsäga rättorna till avflyttningens tid
medförde icke åsyftad värkan.